

ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНОГО НАПРЯМКУ

Постановка проблеми та актуальність. Реформування освіти в Україні передбачає не лише зменшення годин, що відводяться на природничі науки у середній школі, але й порушує якісні системні зміни на всіх рівнях підготовки фахівців. Наказ Міністерства освіти 2014 року про відміну обов'язкових курсів соціально-гуманітарної складової спричинив жорстку конкуренцію за години вибіркових дисциплін. Загальне зниження рівня підготовки абітурієнтів у поєднанні зі зменшенням фінансування вищої освіти та науки фактично перетворює університетську освіту на професійно-технічну. Зауважимо, що починаючи з 2011 року відбувається системна клерикалізація освіти. На Парламентських слуханнях «Стан суспільної моралі в Україні» зазначалось, що церква має активно увійти в освітній простір, взявши на себе функцію просвітництва і виховання. Передача функції формування світогляду від філософії та педагогічної науки до релігії є загрозливою тенденцією для суспільства, загалом. Наразі саме соціально-гуманітарні науки захоплюються релігією. На тлі декомунізації, національне відродження заміщується відстороненням від науки, яка асоціюється у масовій свідомості з радянським періодом. Першою у 2010-2012 роках відбулася підміна релігієзнавства, як галузі гуманітарного знання, богослов'ям. Нині богослов'я входить до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. На нашу думку, після історії та філософії, наступною мішенню клерикалів будуть педагогіка, медицина та природничі науки, що суттєво загальмує розвиток біотехнологій та, загалом, перешкоджатиме відтворенню наукового потенціалу нашої країни. Звісно, процес витіснення наукових соціально-гуманітарних дисциплін є тривалим і наразі постає проблема збереження наукового світогляду здобувачів вищої освіти. На думку

І. Федорової викладання культурологічний дисциплін може забезпечити діалог різнобічних предметних галузей та способів наукового пізнання світу. У такий період викладання історії української культури як наукової дисципліни найповніше розкриває можливості глибинного впливу української культурної спадщини на процес формування особистості фахівців негуманітарного напрямку. Постає проблема пошуку нових методик викладання історії української культури для розвитку у майбутніх фахівців потягу до інноваційної діяльності та інженерної творчості.

Огляд ситуації та розробленість тематики. Виховні функції українського образотворчого мистецтва як чинника формування особистості розглянуті у роботах Н. Авер'янової, ідентифікація суб'єкта в історичній культурології - у дисертаційному дослідженні Г. Фесенко. Методики викладання історії української культури, зокрема для фахівців негуманітарних напрямків, розробляли: В. Бабич, Н. Божко, С. Береговий, В. Вашкевич, П. Дьомкін, В. Деревінський, М. Лисенко, Є. Перегуда, О. Кікінежді, В. Макогон, П. Оксюковський, С. Савойська, С. Стеценко, А. Тороп, Т. Шевельова, та ін. Вивчення культури має відбуватись у нерозривній єдності традицій та інновацій у різних сферах життя, важливі етно-національні, геополітичні, господарсько-побутові, ідеологічні, державно-правові та інші чинники. Проте, численні підручники та посібники пересичені так званою «духовністю» і фактично зводять українську культуру до історії релігії, що «вбиває» цікавість майбутніх науковців до вивчення зазначеного курсу. Для певної компенсації, на практиці, можна застосовувати методики розвитку критичного мислення, запропоновані О. Куликом, зокрема методику «Response papers». Викладач задає студентам прочитати розділ, статтю чи книгу і пропонує проаналізувати структуру роздумів автора. Студенти(ки) повинні оцінити валідність, релевантність та застосованість тверджень автора та викласти докладну аргументацію своєї оцінки. Проте, зважаючи на низькі аналітичні здібності багатьох студентів і велику кількість слухачів на технічних

потоках та малу кількість годин, відведених на перевірку робіт, виникає потреба у пошуку нових методик у викладанні зазначеного курсу.

Опис та результати дослідження. На практичних заняттях викладачами КПІ ім.Ігоря Сікорського і кафедри філософії зокрема, успішно застосовувались ігрові методики: «Що? Де? Коли?» та «Вгадай термін». Обговорення науково-популярних та художніх фільмів і проведення тематичних опитувань на факультеті соціології та права застосовувались для підготовки фахівців гуманітарного напрямку як частина курсів «Гендерні дослідження», «Філософія», «Валеологія» та ін., що можна поширити і на викладання інших дисциплін.

У якості самостійної роботи з дисципліни «Історія української культури» пропонувалось відвідування музеїв, театрів та виставок з подальшим написанням есе. Нами, також, застосовувались фотодиктант та музичний диктант у якості поточного та проміжного контролю (летучки) для зведених потоків з великою кількістю студентів. Добре зарекомендували себе, розроблені нами, методики «Намалюй сучасну українську людину» та «Катерина і циганка-ворожка» із застосуванням методу прямих асоціацій.

У 2014 році на конкурсі презентацій за гендерною тематикою, що організовують у рамках щорічної студентської конференції «Дні науки ФСП», перемогли студентки Механіко-машинобудівного інституту (ММІ) із мультимедійними презентаціями (підбір джерел, зображень, музики, начитка текстів тощо). Ці роботи були виконані у процесі підготовки до семінарських занять саме з дисципліни «Історія української культури».

На особливу увагу заслуговують невеличкі творчі роботи, виконані із гумором: літописи, казки, поезія та фотомонтаж-картини про події, що відбувалися у студентському житті «КПІшників» зі збереженням стилістики оригінальних творів.

Н. Авер'янова справедливо зазначає, що образотворче мистецтво як засіб національного виховання особистості здатне унаочнювати свої функції як медіатора, конденсатора і транслятора культури. Тож, вітається використання

образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва: малювання, виготовлення іграшок, ляльок; вишивка та петриківський розпис, нанесення орнаменту на предмети побуту та новорічні іграшки. Найцікавішим у серії «Інженерні писанки» були роботи 2015-2016 навчального року. Зокрема, ПанкЯйце (техніка – дряпанка): *«Вона виконана в чорному та жовтому кольорах, адже саме вони, на мою думку¹, можуть асоціюватися з нашим навчанням та майбутньою професією. Чорний колір, як колір початку та кінця всього живого та неживого, зародження та згасання роботи механізму. Дослідниками доведено, що чорний колір найкраще поєднується з жовтим, бо довше всіх утримується в пам'яті. Тому не дивно, що ці кольори застосовуються для багатьох застережних знаків на механізмах.*

Жовтий колір символізує ясне мислення, що асоціюється саме з нашим технічним напрямком, бо для нас надзвичайно важливо завжди бути гранично уважним та обережним, адже наша робота в подальшому буде пов'язана з великою відповідальністю. Також поєднання чорного та жовтого у мене особисто асоціюється з мастилом – відпрацьованим та свіжим. Це як переродження старого в нове, живлення для застарілих конструкцій та верстатів, як знаряддя для оновлення механіки.»

Розглянемо докладніше Конкурс творчих робіт «Венера Мехмашу». Після вивчення теми «Археологічна культура Трипілья», завданням було виготовити фігурку, нав'язу лекцією «Культура кам'яної доби в Україні». Після роботи автори давали інтерв'ю, у якому відповідали на ряд запитань стосовно різних етапів процесу: від появи образу до того, як вони бачать подальшу долю свого витвору. Особлива увага приділялась розгляду гендерних та технологічних аспектів роботи. Роботи викликали захоплення, а описані методики, вкотре довели, що інженерна творчість базується на інтелектуальному розвитку, образному мисленні, єдності пізнавальної й афективної сфер особистості. Для прикладу, наводимо відповіді авторів творчих робіт на запитання «Чи

¹ Тут та надалі цитуються коментарі авторів творчих робіт.

підписували ви якимось чином фігурку? Що означав такий символ в інших культурах?»

- *«Я залишив на тилівій стороні фігурки знак у вигляді гайкового ключа. Таким чином я хотів показати, що фігурка є символом Механіко-Машинобудівного інституту, так як не може бути ніякої механіки без гайкового ключа. :)».*

- *«Я намагався залишити хоча б свої ініціали на фігурці, але стоматологічний бур не захотів співпрацювати і просто шкрябав поверхню, що було зовсім не помітним..»*

- *«В культурі Київської Русі схожі символи були етапами формування знаку Тризуба. Також схожий символ є в історії виникнення російської символіки, але коли я наносив свій знак на фігурку, про його значення в давні часи я ще не знав.»*

Висновки та перспективи. У подальшому доцільно було б поєднати прослуховування української музики із творчою роботою студентства. Хоча зважаючи на те, що у 2016-2017 навчальному році на ММІ останній раз викладаються дисциплін культурологічного та світоглядного спрямування, а «Історії української культури» більше немає у планах підготовки більшості інженерних спеціальностей, методики можуть бути застосовані та вдосконалені вже поза межами КПІ ім. Ігоря Сікорського.